

Rekvirent

Silkeborg Kommune
Teknik- og Miljøafdelingen
Søvej 3
8600 Silkeborg
Åge Ebbesen
Telefon 89701523
E-mail aae@silkeborg.dk

Rådgiver

Orbicon A/S
Jens Juuls Vej 16
8260 Viby J
Telefon 87 38 61 66
E-mail bm@orbicon.dk

Sag	1390900491
Projektleder	Bjarne Moeslund
Kvalitetssikring	Klaus Schlüsen
Revisionsnr.	Revision 1
Godkendt af	Henrik Vest Sørensen
Udgivet	Marts 2010

Silkeborg Kommune, 2010

3. Vurdering af grødeskæring vs. alternative foranstaltninger til håndtering af forhøjet vandstand i Gudenåen på strækningen fra Silkeborg til Tange Sø

INDHOLDSFORTEGNELSE

1	Indledning	3
2	Grødeskæring vs. alternative foranstaltninger	4
2.1	Formål og omfang	5
3	Fremgangsmåde.....	6
3.1	Udgifter til grønbeskæring	6
3.2	Udgifter til afværgeforanstaltninger	8
4	Resultater og vurdering	9
4.1	Nivellerede ejendomme	9
4.1.1	Skærbækvej 80.....	9
4.1.2	Sørkelvej 82	10
4.1.3	Gl. Kongevej 70	11
4.1.4	Gudenåvej 27	12
4.1.5	Gudenåvej 25	13
4.1.6	Gudenåvej 23	14
4.1.7	Samlet vurdering situationen for de nivellerede ejendomme	15
4.2	Ændrede fugtighedsforhold på de ånære arealer	15
4.3	Økonomisk omkostningseffektivitet ved iværksættelse af grønbeskæring.....	17
4.4	Grønbeskæring vs. afværgeforanstaltninger	18
4.5	Natur- og miljømæssige konsekvenser af grønbeskæring i regulativmæssig strømrendebredde (7 meter)	18
4.6	Natur- og miljømæssige konsekvenser af grønbeskæring i større strømrendebredde	20
5	Bilag 1 - By- og Landskabsstyrelsens brev til Silkeborg Kommune	22
6	Bilag 2 – Bemærkninger til spørgsmålene i By- og Landskabsstyrelsens brev til Silkeborg Kommune	24

1 Indledning

Kommunerne omkring den nedre del af Gudenåen – Silkeborg, Favrskov, Viborg og Randers Kommune - har i de seneste par år oplevet betydelige forvaltningsmæssige problemer som følge af forhøjede sommervandstande i åen. Samtidig har man kunnet observere, at mængden af grøde i åen var stærkt forøget i forhold til blot et par år tidligere.

Øgningen af grødemængden har flere steder været af et sådant omfang, at det har bragt åens tilstand i konflikt med regulativets krav om tilstedeværelse af en grødefri strømrønde på 7 meter (opstrøms Tange Sø) henholdsvis 10 meter (nedstrøms Tange Sø).

De forhøjede vandstande udløste i 2009 krav om grødeskæring fra beboere og lodsejere, hvis huse, haver og marker ned til åen var ramt af oversvømmelse eller øget fugtighed. Problemerne var særlig store omkring Kongensbro, hvor flere huse ligger tæt på åen med haver, der grænser helt op til åen.

I et forsøg på at imødekomme beboere og lodsejere blev der i begyndelsen af juli 2009 gennemført grødeskæring på strækningen fra nogle få hundrede meter opstrøms Kongensbro til Tange Sø. Opstrøms for denne strækning blev der ikke skåret grøde på grund af vandløbets status som Natura 2000-vandløb.

Silkeborg Kommune rettede i juni 2009 henvendelse til By- og Landskabsstyrelsen med anmodning om en udtalelse efter § 10, stk. 5 i habitatbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 408) vedrørende iværksættelse af grødeskæring på Natura 2000-trækningen mellem Silkeborg og Tange Sø.

I januar 2010 sendte By- og Landskabsstyrelsen de i alt 23 vandplaner og 246 naturplaner i forhøring hos landets kommuner. Gudenåen er som helhed omfattet af vandplanen for hovedopland 1.5 Randers Fjord, mens strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø for hovedpartens vedkommende (indtil Kongensbro) er omfattet af naturplanen for Gudenå og Gjern Bakker, Natura 2000-område nr. 49, Habitatområde H45.

Dette notat indeholder - med udgangspunkt i notatet " 2. Analyse af virkningen af grødeskæring i Gudenåen på vandføringsevnen, Silkeborg til Tange Sø" - en kortlægning af, hvilke arealer og interesser, der er eller vil være alvorligt påvirkede af de forhøjede vandstande, og en vurdering af mulighederne for at løse de afledte problemer gennem grødeskæring henholdsvis gennem alternative foranstaltninger.

Notatet vurderer tillige de natur- og miljømæssige konsekvenser af at iværksætte grødeskæring og vurderer på overslagsniveau omkostningerne ved at iværksætte grødeskæring henholdsvis ved at løse problemerne gennem alternative foranstaltninger.

2 Grødeskæring vs. alternative foranstaltninger

De problemer, der er opstået som resultat af de forhøjede sommervandstande i Gudenåen kan løses på flere forskellige måder.

Den traditionelle måde er at skære grøden for ad den vej at sænke vandstanden i åen og på de ånære arealer.

Iværksættelse af grønnskæring har imidlertid en række kendte negative effekter på vandløbenes natur- og miljøtilstand.

I udkastet til vandplanen for hovedopland 1.5 Randers Fjord er der stillet forslag om ophør eller reduktion af vedligeholdelsen på strækningen fra Silkeborg til Sminge Sø og på strækningen fra Hinge-Alling Å til Tange Sø. I og med at der ikke i en meget lang årrække har været skåret grøde på strækningen, skal vandplanens forslag formodentlig ses som udtryk for, at opfyldelse af de opstillede miljømål ikke eller kun i begrænset omfang er forenelig med fornyet iværksættelse (genoptagelse) af grønnskæring eller anden form for vandløbsvedligeholdelse.

Ifølge naturplanen for Natura 2000-område nr. 49 (Habitatområde nr. H45), der strækker sig fra Silkeborg til Kongensbro, er grønnskæring den primære trussel mod bevaringstilstanden for naturtypen "Vandløb med vandplanter", hvorfor det primære virkemiddel til sikring af gunstig bevaringstilstand er ophør af grønnskæring. I lighed med vandplanens forslag skal også Naturplanens forslag om ophør af grønnskæring formodentlig ses som udtryk for, at opfyldelse af det opstillede naturmål ikke eller kun i begrænset omfang er forenelig med iværksættelse grønnskæring eller anden form for vandløbsvedligeholdelse.

Samlet set lægger Vand- og Naturplanerne op til, at der ikke skal skæres grøde i Gudenåen på strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø. Det skal på den baggrund godtgøres, at grønnskæring ikke vil være til hinder for opfyldelse af de opstillede mål for natur- og miljøkvaliteten.

Hvis man antager, at den øgede grødemængde og de deraf følgende forhøjede vandstande er et varigt fænomen, vil løsningen af de vandstandsrelaterede problemer for lodsejere og husejere omkring åen have økonomiske konsekvenser i en formodentlig lang årrække i fremtiden.

Grønnskæring vil være forbundet med en årlig driftsomkostning, hvorfor løsning eller afbødning af problemerne med forhøjede vandstanden gennem grønnskæring vil påføre de ansvarlige myndigheder en betydelig udgift i de kommende år.

Denne betydelige udgift gør det sammen med forpligtelserne i forhold til natur- og miljømålene for åen interessant at se på alternative foranstaltninger til afbødning eller løsning af problemerne med forhøjede vandstande i åen og oversvømmelse af ånære arealer.

2.1 Formål og omfang

Formålet med analyserne i dette notat er i første omgang at kortlægge, hvilke ejendomme, der vil være påvirket af de forhøjede vandstande i åen, dersom der ikke skæres grøde

Det er dernæst formålet at undersøge, hvilke ejendomme, der kan tilgodeses gennem grødeskæring.

Det videre formål er at belyse, hvilke omkostninger der vil være forbundet med at iværksætte grødeskæring. Med det formål at give myndighederne mulighed for at vurdere de økonomiske konsekvenser af at iværksætte grødeskæring vs. gennemførelse af alternative foranstaltninger til imødegåelse af de forhøjede sommervandstande i åen og på de ånære arealer.

3 Fremgangsmåde

3.1 Udgifter til grødeskæring

Iværksættelse af grødeskæring vil være forbundet med udgifter til selve grødeskæringen, men derudover kommer der driftsudgifter til opsamling af den afskårne grøde samt til bortskaffelse og deponering. I tillæg hertil kommer udgifter til etablering af grødeopsamlingspladser.

Ifølge oplysninger fra Silkeborg Kommune beløber grødeskæring og opsamling af afskåren grøde sig til følgende beløb:

	7 meter strømrønde	10 meter strømrønde
Skæring	4 kr./m vandløb	4,5 kr./m vandløb
Opsamling	1 kr./m vandløb	1 kr./m vandløb
Skæring + opsamling	5 kr./m vandløb	5,5 kr./m vandløb

Strækningen fra Silkeborg til Tange Sø har en samlet længde på ca. 21 km. Det betyder, at én grødeskæring i 7 meter bred strømrønde og opsamling af den afskårne grøde koster ca. 105.000 kr., mens skæring i en 10 meter bred strømrønde koster i alt ca. 115.500 kr.

Flere steder på strækningen vil der skulle skæres i netværk, hvilket ifølge oplysningerne vil fordyre skæringen lidt. Det er ikke på det foreliggende grundlag muligt at bedømme behovet for netværksskæring, men et forsigtigt skøn er at der er behov for netværksskæring på ca. 5 % af strækningen. Hvis man antager, at netværksskæring fordobler prisen, vil de samlede udgifter til én skæring, fortrinsvis i én strømrønde og stedvis i flere strømrønder (netværksskæring), beløbe sig til ca. 110.000 kr. henholdsvis ca. 120.000 kr.

Hertil skal lægges løbende omkostninger til bortskaffelse og deponering af den opsamlede grøde og omkostningen til etablering af en eller flere grødeopsamlingspladser. Det er forventningen, at dersom der skal skæres grøde opstrøms Sminge Sø, skal der etableres en grødeopsamlingsplads umiddelbart opstrøms søen. Det samme gør sig gældende opstrøms Tange Sø.

Det er vanskeligt at forudsige, hvor store mængder grøde, der skal opsamles. Hvis man antager, at der skæres i 2 meters dybde, og hvis man antager, at det relative grødeindhold i strømrønden er 25 %, samt hvis man antager, at den opsamlede og afvandede grødes volumen svarer til ca. 2 % af grødens ukompakterede volumen ude i åen, kan den samlede mængde grøde til bortskaffelse skønsmæssig opgøres til følgende mængder:

	7 meter strømrønde	10 meter strømrønde
Volumen til bortskaffelse	1.500 m ³	2.100 m ³

Hvordan disse skønnede mængder vil fordele sig på to opsamlingspladser opstrøms Sminge Sø henholdsvis opstrøms Tange Sø, kan man ikke vide på det foreliggende grundlag, men ud fra længden af strækningerne opstrøms de to søer og det eksisterende kendskab til grødens udvikling i 2009 er det vurderingen, at hovedparten vil skulle opsamles opstrøms Tange Sø.

Mængderne er så store, at en effektiv bortskaffelse kræver gode tilkørselsforhold for store, tunge lastvogne. Dertil kommer, at den opsamlede grøde skal bortskaffes til deponi.

Omkostningerne til etablering af grødeopsamlingspladser med mulighed for kørsel med store og tunge lastvogne vurderes uden detailkendskab til de mulige placeringer at ligge i størrelsesordenen kr. 100.000 pr. opsamlingsplads. Etablering af nye veje eller forstærkning af eksisterende veje skønnes at kunne beløbe sig til ca. kr. 75.000 pr. vej.

Omkostningerne til bortskaffelse og deponering af den opsamlede grøde afhænger helt af de mængder, der skal håndteres. Tager man udgangspunkt i ovenstående mængder, og antager man, at den delvis afvandede grøde har en massefylde på 0,5 t/m³, skønnes den samlede udgift til bortskaffelse og deponering at beløbe sig til ca. kr. 90.000 ved skæring i 7 meter bred strømrende henholdsvis kr. 125.000 ved skæring i 10 meter bred strømrende.

Samlet set betyder det, at anlægsomkostningerne til etablering af to grødeopsamlingspladser beløber sig til ca. kr. 350.000 inkl. kørevej, mens driftsomkostninger til skæring, opsamling og bortskaffelse beløber sig til ca. kr. 200.000 (7 meter bred strømrende) henholdsvis kr. 245.000 pr. grødeskæring (10 meter bred strømrende).

Det skal nævnes, at i og med at udgifterne til bortskaffelse og deponering er mængdeafhængige, vil den samlede udgift til grødeskæring i vid ustrækning bero på, om antagelserne vedr. mængdeopgørelserne holder.

Grødeskæring på strækningen fra Silkeborg til Tange Sø påhviler for nærværende Gudenåcentralen som en del af koncessionen til at udnytte Gudenåens vand til elproduktion. For retten til at udnytte åens vand gælder følgende: *"koncessionshaverne er pligtige til på egen bekostning at træffe alle de sikrings- og reguleringsforanstaltninger, som deres anlæg skønnes at nødvendiggøre, samt til at holde åens løb fra Silkeborg til Bjerringbro oprenset efter de derom til enhver tid givne forskrifter"*. De givne forskrifter er indeholdt i regulativet for Gudenåen.

Det er forventningen, at vedligeholdelsen af Gudenåen vil overgå til kommunerne, dersom Gudenåcentralen ophører med udnyttelsen af åens vand til elproduktion.

3.2 Udgifter til afværgeforanstaltninger

Der er ikke gennemført økonomiske overslagsberegninger af omkostningerne til at imødegå de afvandingsmæssige problemer, der er opstået for husejere og lodsejere omkring åen som følge af de forhøjede sommervandstande.

For husejernes vedkommende er begrundelsen, at det kræver et mere detaljeret kendskab til de enkelte ejendomme for at kunne vurdere behovet og anvise de rette afværgeforanstaltninger.

For lodsejernes vedkommende er begrundelsen, at der i Grøn Vækst er lagt op til, at forringede afvandingsforhold som følge af ophør eller reduktion af vandløbsvedligeholdelsen vil blive kompenseret økonomisk.

4 Resultater og vurdering

Silkeborg Kommune har til brug for analysen foretaget nivellering på de mest åbenlyst berørte huse med henblik på identifikation af de vandspejlskoter, der vil blive opfattet som problematiske på grund af øget fugtighed eller egentlig oversvømmelse.

Det er uvist, om der findes flere berørte ejendomme, end dem Silkeborg Kommune har nivelleret, og om de gennemførte nivellementer er dækkende for forholdene på de undersøgte ejendomme. Det er dog vurderingen, at analysen af de nivellerede ejendomme giver en godt billede af de afvandingsmæssige konsekvenser af de forhøjede sommervandstande og af mulighederne for at løse problemerne gennem grødeskæring.

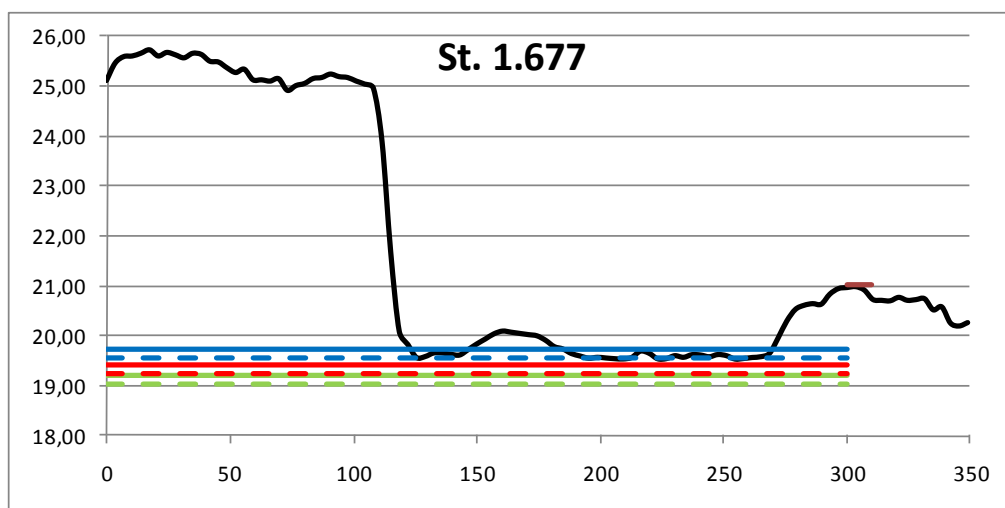
4.1 Nivellerede ejendomme

Afvandingsanalysen viser, at der på strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø findes flere huse og haver, der er berørt af de forhøjede sommervandstande i Gudenåen. Flertallet af de berørte huse er beliggende umiddelbart opstrøms Kongensbro, men derudover findes der enkelte berørte ejendomme nedstrøms Kongensbro og på den øvre del af strækningen, nærmere Silkeborg.

Figur 4.1-4.6 viser de kritiske koter ved de undersøgte ejendomme i forhold til vandspejlets højde før og efter grødeskæring i 7 meter bred strømrende ved de 3 karakteristiske vandføringer: sommermiddel (grøn), medianmaksimum (rød) og 10-årsmaksimum (blå).

4.1.1 Skærbækvej 80

På adressen Skærbækvej 80 er der registeret én kritisk kote – sokkel på beboelse = 21,02 m (DVR 90). Analysen viser, at denne kote ligger mere end 1 meter over højeste vandspejl (10-årsmaksimum) før grødeskæring, se figur 4.1.

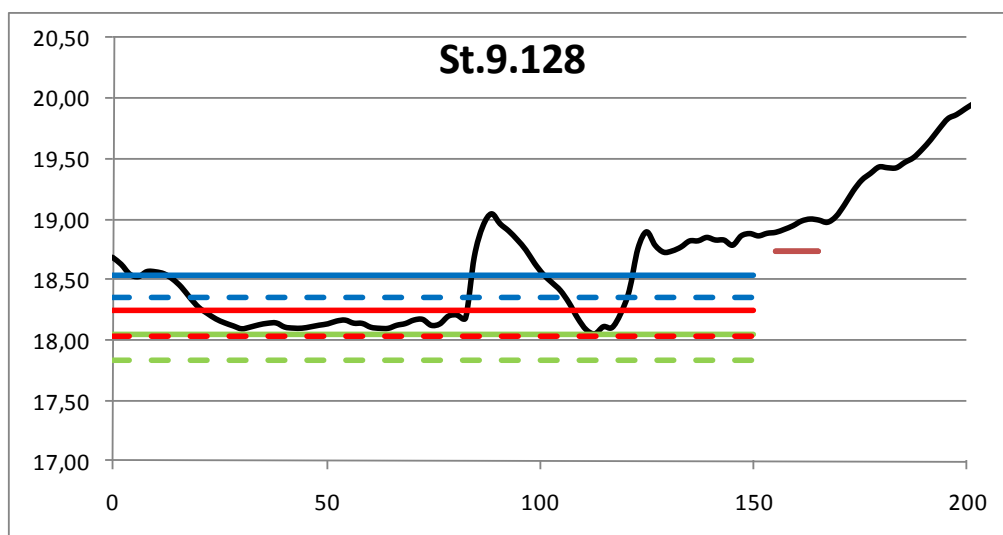


Figur 4.1. Tværsnit af Gudenå dalen (sort streg) ud for adressen Skærbækvej 80. Den korte vandrette orange streg angiver den målte kritiske kote på den pågældende ejendom. De fuldt optrukne vandrette streger i vandløbet angiver de beregnede vandspejlskoter før grødeskæring ved de 3 karakteristiske vandføringer, mens de stiplede linjer angiver de beregnede vandspejlskoter efter grødeskæring. Alle koter er angivet i DVR 90. Bemærk: åprofilet ses ikke med tydelighed på tværsnittet.

Det er vurderingen, at der i forhold til den målte kritiske kote ikke er umiddelbar risiko for problemer som følge af forhøjede sommervandstande, selv ikke ved meget høje vandføringer.

4.1.2 Sørkelvej 82

På adressen Sørkelvej 82 er der registeret én kritisk kote – stuegulv i beboelse = 18,74 m (DVR 90). Analysen viser, at denne kote ligger ca. 0,20 meter over højeste vandspejl (10-årsmaksimum) før grødeskæring, se figur 4.2.



Figur 4.2. Tværsnit af Gudenådalen (sort streg) ud for adressen Sørkelvej 82. Den korte vandrette orange streg angiver den målte kritiske kote på den pågældende ejendom. De fuldt optrukne streger i vandløbet angiver de beregnede vandspejlskoter før grødeskæring ved de 3 karakteristiske vandføringer, mens de stiplede linjer angiver de beregnede vandspejlskoter efter grødeskæring. Alle koter er angivet i DVR 90. Bemærk: åprofilen ses ikke med tydelighed på tværsnittet.

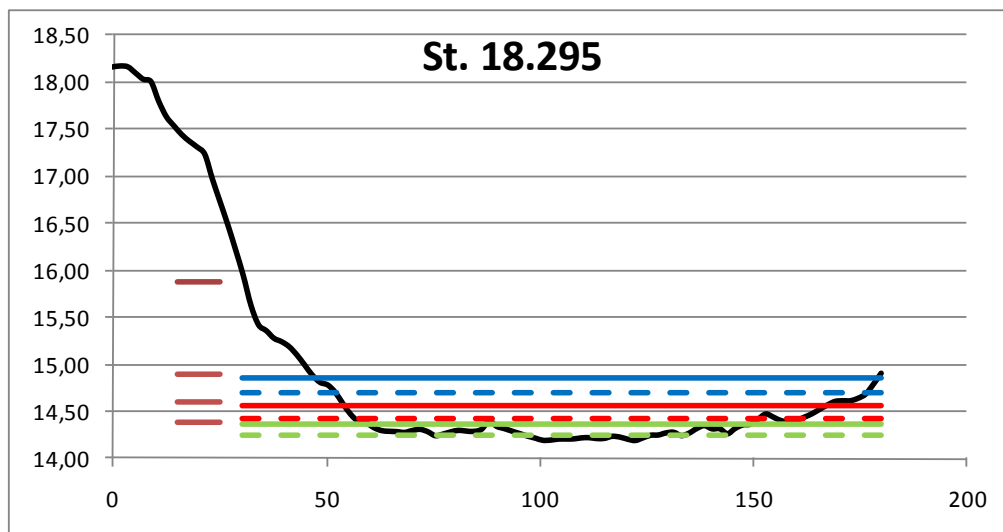
Det er vurderingen, at vandspejlet i forbindelse med meget høj sommervandføring (10-årsmaksimum) kan stå kritisk højt før grødeskæring. Ved mere normale sommervandføringer vil vandspejlet ligge betragteligt lavere, selv før grødeskæring.

4.1.3 Gl. Kongevej 70

På adressen Gl. Kongevej 70 (Kongensbro Kro) er der registeret 4 kritiske koter – sokkel = 15,87 m, gang i kælder = 14,89 m, gulv i mødelokale = 14,60 m og gulv i lavest beliggende rum = 14,39 m (DVR 90). Analysen viser, at denne kote ligger ca. 0,20 meter over højeste vandspejl (10-årsmaksimum) før grødeskæring, se figur 4.3.

Analysen viser, at der på denne ejendom er flere kritiske koter, selv ved normal sommervandføring (sommermiddel). Ved sommermiddelvandføring forventes vandspejlet før grødeskæring at kunne nå op på niveau med gulvet i det lavest beliggende rum, mens vandspejlet ved sommermaksimumsvandføring kan nå op i nærheden af gulvhøjde i mødelokale. Ved endnu højere sommervandføring (10-årsmaksimum) vil vandspejlet kunne nå op nærheden af gangen i kælderen.

Fælles for alle tre kritiske koter er, at grødeskæring vil kunne sænke vandspejlet netop så meget, at egentlig oversvømmelse forventes at kunne undgås. Den grødeskæringsbetingede sænkning af vandspejlet er imidlertid ikke tilstrækkelig til at forhindre høj fugtighed, idet vandspejlet efter grødeskæring kun vil stå lidt lavere end de kritiske koter.



Figur 4.3. Tværsnit af Gudenådal (sort streg) ud for adressen Gl. Kongevej 70. De korte vandrette orange streger angiver de kritiske koter på den pågældende ejendom. De fuldt optrukne streger i vandløbet angiver de beregnede vandspejlskoter før grødeskæring ved de 3 karakteristiske vandføringer, mens de stiplede linjer angiver de beregnede vandspejlskoter efter grødeskæring. Alle koter er angivet i DVR 90. Bemærk: åprofilen ses ikke med tydelighed på tværsnittet.

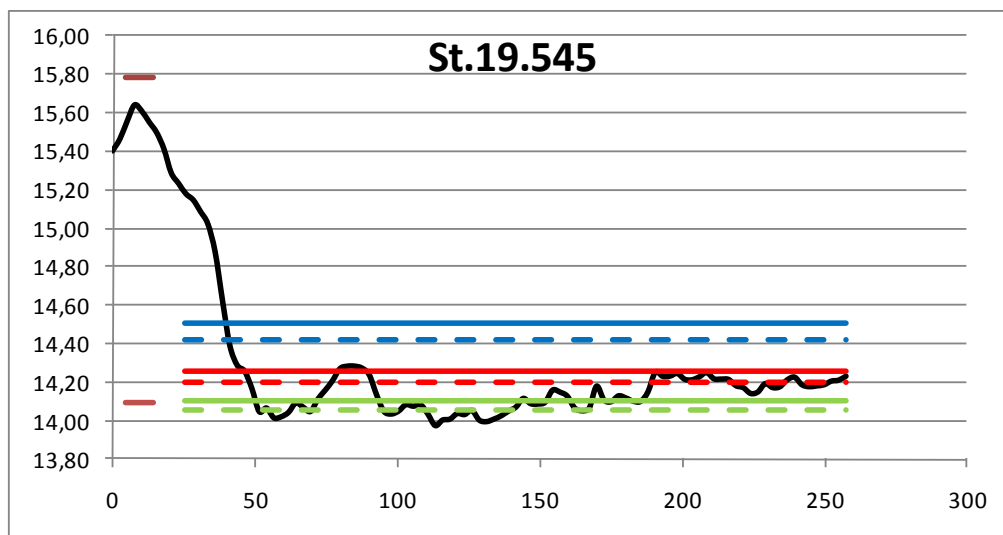
Det er på den baggrund vurderingen, at grødeskæring ikke på afgørende vis vil kunne løse de opståede problemer med forhøjede sommervandstande.

4.1.4 Gudenåvej 27

På adressen Gudenåvej 27 er der registeret 2 kritiske koter – sokkel = 15,78 m og gulv i kælder = 14,09 m (DVR 90). Analysen viser, at sidstnævnte kote ligger på niveau med vandspejlet ved sommermiddelvandføring forud for grødeskæring, se figur 4.4.

Det er vurderingen, at den stedfundne hævnning af sommervandspejlet har bragt kælderen på den pågældende ejendom i akut risiko for oversvømmelse/vandindtrængning, idet vandspejlet selv ved sommermiddelvandføring vil stå over eller på niveau med kældergulvet.

Ved denne vandføring vil grødeskæring kunne sænke vandspejlet med nogle få centimeter, men grødeskæringen vil ikke kunne fjerne risikoen for oversvømmelse/vandindtrængning. Ved højere vandføringer vil vandspejlet stå højere end den kritiske kote, uanset om der skæres grøde eller ej.

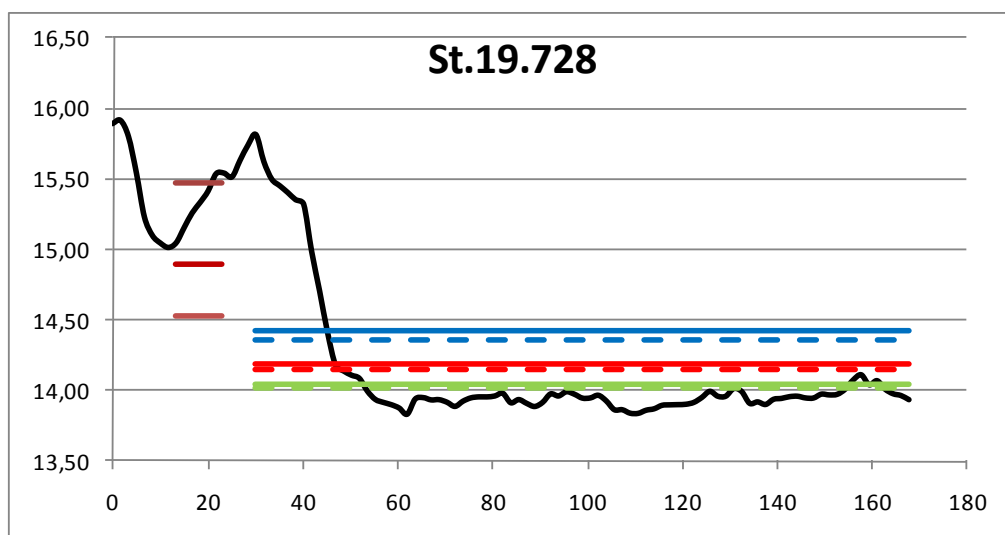


Figur 4.4. Tværsnit af Gudenådalens (sort streg) ud for adressen Gudenåvej 27. De korte vandrette orange streger angiver de målte kritiske koter på den pågældende ejendom. De fuldt optrukne streger i vandløbet angiver de beregnede vandspejlskoter før grødeskæring ved de 3 karakteristiske vandføringer, mens de stiplede linjer angiver de beregnede vandspejlskoter efter grødeskæring. Alle koter er angivet i DVR 90. Bemærk: åprofilet ses ikke med tydelighed på tværsnittet.

4.1.5 Gudenåvej 25

På adressen Gudenåvej 25 er der registeret 3 kritiske koter – sokkel = 15,47 m, gulv i kælder (stueplan i ældre bebyggelse) = 14,89 m og gulv i værksted = 14,53 m (DVR 90). Analysen viser, at kun sidstnævnte kote ligger tæt på vandspejlet ved 10-årssommersmaksimumsvandføring forud for grødeskæring, se figur 4.5.

Det er vurderingen, at kun gulvet i værkstedet er i risiko for oversvømmelse, men da sidstnævnte kun forventes at forekomme i forbindelse med unormalt høje sommervandføringer, er risikoen reelt meget ringe. Det er endvidere vurderingen, at grødeskæring i denne del af åen kun har meget ringe effekt på vandspejlet.

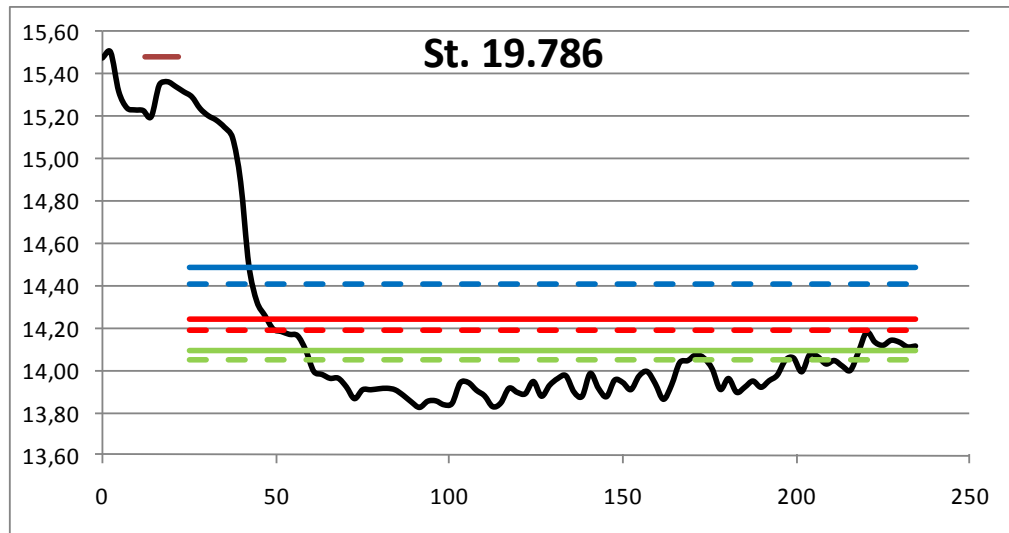


Figur 4.5. Tværsnit af Gudenådalen (sort streg) ud for adressen Gudenåvej 25. De korte vandrette orange streger angiver de målte kritiske koter på den pågældende ejendom. De fuldt optrukne streger i vandløbet angiver de beregnede vandspejlskoter før grødeskæring ved de 3 karakteristiske vandføringer, mens de stiplede linjer angiver de beregnede vandspejlskoter efter grødeskæring. Alle koter er angivet i DVR 90. Bemærk: åprofiilet ses ikke med tydelighed på tværsnittet.

4.1.6 Gudenåvej 23

På adressen Gudenåvej 23 er der registeret én kritisk kote – sokkel på beboelse = 15,48 m (DVR 90). Analysen viser, at denne kote ligger mere end 1 meter over højeste vandspejl (10-årsmaksimum) før grødeskæring, se figur 4.6.

Det er vurderingen, at der i forhold til den målte kritiske kote ikke er umiddelbar risiko for problemer som følge af forhøjede sommervandstande, selv ikke ved meget høje vandføringer.



Figur 4.6. Tværsnit af Gudenådalen (sort streg) ud for adressen Gudenåvej 23. Den korte vandrette orange streg angiver den målte kritiske kote på den pågældende ejendom. De fuldt optrukne streger i vandløbet angiver de beregnede vandspejlskoter før grødeskæring ved de 3 karakteristiske vandføringer, mens de stiplede linjer angiver de beregnede vandspejlskoter efter grødeskæring. Alle koter er angivet i DVR 90. Bemærk: åprofillet ses ikke med tydelighed på tværsnittet.

4.1.7 Samlet vurdering situationen for de nivellerede ejendomme

Analysen viser, at kun en del af de undersøgte ejendomme har en kritisk beliggenhed i forhold til det forhøjede sommervandspejl i Gudenåen. Ud fra analysen af åens vandføringsevne er det vurderingen, at sommervandspejlet med de seneste års stigning i grødemængden ligger på niveau med eller over de vintervandspejl, man hidtil har oplevet i år med normale vintervandføringer. Der er altså tale om en markant ændret afvandingssituation for flere af husejerne langs åen.

Analyserne af grødeskæringens effekt på vandspejlet i åen, og dermed på afvandingstilstanden omkring åen, viser, at grødeskæring i regulativmæssig strømrønde bredde kun i meget ringe grad kan løse de problemer, der er affødt af de forhøjede sommervandstande i åen. Grødeskæring i regulativmæssig strømrønde bredde kan kun sænke vandstanden i åen med en mindre brøkdel af den stigning, som grøden har forårsaget siden 2007. Selv ikke skæring i en 50 % bredere strømrønde (10 meter) vil kunne løse problemerne.

Det er på den baggrund vurderingen, at problemerne hos de berørte husejere vil skulle løses med andre midler end grødeskæring.

4.2 Ændrede fugtighedsforhold på de ånære arealer

Der er i Grøn Vækst lagt op til, at forringet afvandingstilstand på ånære landbrugsarealer som følge af ophør eller reduktion af grødeskæring skal kompenseres økonomisk, men det er endnu ikke udmeldt, hvordan proceduren bliver.

På den baggrund er der ikke foretaget en detaljeret analyse af, hvilke ånære arealer, der allerede har fået eller som i fremtiden vil få forringet afvandingstilstand som følge af de forhøjede sommervandstande i åen.

Til belysning af effekterne af det forhøjede sommervandspejl på fugtighedsforholdene i ådalen er der gennemført en overslagsberegning af arealerne af de enkelte fugtighedsklasser omkring tre delstrækninger:

- 1: st. 0 – 7203 (Silkebort til Voel Bæk)
- 2: st. 7203 – 16932 (Voel Bæk til Alling Å)
- 3: st. 16932 – 20849 (Alling Å til Borre Å)

Resultaterne er vist i tabel 4.1.

Område	Fugtighedsklasse	Farvekode på kort	Areal 2007 (ha)	Areal 2009 (ha)	Ændring (ha)
1	Vandspejl over terræn	Mørk blå	21,09	69,01	47,93
1	Våd eng	Lys blå	19,41	14,34	-5,07
1	Fugtig eng	Lys grøn	19,30	11,68	-7,62
1	Tør eng	Mørk grøn	15,83	13,37	-2,47
1	Højjord	Lys brun	11,92	11,33	-0,59
1	Højjord	Mørk brun	11,40	8,38	-3,02
2	Vandspejl over terræn	Mørk blå	7,44	111,34	103,90
2	Våd eng	Lys blå	39,16	20,87	-18,29
2	Fugtig eng	Lys grøn	28,15	20,77	-7,38
2	Tør eng	Mørk grøn	30,85	16,22	-14,64
2	Højjord	Lys brun	21,23	13,26	-7,97
2	Højjord	Mørk brun	21,43	11,44	-9,99
3	Vandspejl over terræn	Mørk blå	0,22	125,91	125,70
3	Våd eng	Lys blå	20,83	26,33	5,50
3	Fugtig eng	Lys grøn	50,76	15,76	-35,00
3	Tør eng	Mørk grøn	42,78	15,93	-26,84
3	Højjord	Lys brun	30,15	12,34	-17,81
3	Højjord	Mørk brun	18,47	9,04	-9,43

Tabel 4.1. Oversigt over arealet af de enkelte fugtighedsklasser på tre delstrækninger mellem Silkeborg og Tange Sø. Alle værdier er beregnet ved sommermiddelvandføring.

Det skal nævnes, at beregningerne af tekniske årsager også omfatter det frie vandspejl i åen henholdsvis i Sminge Sø. I og med at vandspejlet før 2007 lå lavere end terrænet, er det i arealberegningerne for 2007 klassificeret som våd eller fugtig eng. For 2009 er vandspejlet i åen og i søen kommet i niveau med eller over terræn og registreres på den måde som en stigning i arealet af "vandspejl over terræn".

Hvis man for enkelheds skyld antager, at åens bredde i gennemsnit er 30 meter, vil tabellens værdier for ændringen af arealet med "vandspejl over terræn" skulle reduceres med følgende cirka-værdier:

- 1: st. 0 – 7203 (Silkebort til Voel Bæk): 42 ha
- 2: st. 7203 – 16932 (Voel Bæk til Alling Å): 29 ha
- 3: st. 16932 – 20849 (Alling Å til Borre Å): 12 ha

Det betyder, at den samlede øgning af arealer med "vandspejl over terræn" som følge af den grødebetingede hævnning af sommervandspejlet skønsmæssigt er i størrelsesorden 200 ha på strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø.

4.3 Økonomisk omkostningseffektivitet ved iværksættelse af grødeskæring

Overslagsberegningerne viser, at iværksættelse af grødeskæring med opsamling og bortskaffelse af den afskårne grøde er forbundet med en betydelig anlægsudgift (engangsudgift) såvel som betydelige driftsudgifter.

Den samlede anlægsudgift til to grødeopsamlingspladser skønnes at ligge i omegnen af kr. 350.000.

Den samlede udgift til gennemførelse af én skæring i regulativmæssig strømmende skønnes at ligge i omegnen af kr. 200.000, mens én tilsvarende skæring i en 10 meter bred strømmende skønnes at ligge i omegnen af kr. 245.000, begge beløb inklusive opsamling, bortskaffelse og deponering på godkendt affaldsplads.

Analyserne af grødeskæringernes forventede effekter på vandstanden i åen og afvandingstilstanden omkring åen viser, at én enkelt grødeskæring ikke er tilstrækkelig til at imødegå forhøjede vandstande i hele sommerperioden, og at der forventeligt skal skæres minimum 3 gange for at opretholde reduceret vandstand i en 2-2½ måneder lang periode. Det betyder, at den samlede årlig driftsudgift beløber sig til ca. kr. 600.000 ved skæring i regulativmæssig strømmendebredde og ca. kr. 735.000 ved skæring i 10 meter bred strømmende.

Der er, selv med forbehold for usikkerheden på de mængdeafhængige dele af udgifterne, tale om store beløb, der i tilfælde af iværksættelse må forventes at skulle anvendes i en ukendt årrække fremover.

Analyserne af grødeskæringens forventede effekt på vandstanden i åen har som tidligere nævnt vist, at skæring i regulativmæssig strømmendebredde kun har begrænset nytteværdi i forhold til afvandingsinteresserne omkring åen, særlig ved Kongensbro. Den høje driftsudgift modsvares derfor ikke af en høj nytteværdi, hvilket reducerer grødeskæringens samlede omkostningseffektivitet til et meget lavt niveau.

Omkostningseffektiviteten vurderes på den baggrund at være så lav, at det ikke er økonomisk forsvarligt at iværksætte grødeskæring.

4.4 Grødeskæring vs. afværgeforanstaltninger

Den ringe omkostningseffektivitet (omkostninger i forhold til nytteværdi) af grønnskæring taler for at løse de opståede problemer for husejere og lodsejere på anden vis, eksempelvis gennem afværgeforanstaltninger.

Hvis man ser bort fra, hvem det i ifølge gældende lovgivning påhviler at afholde udgifterne til etablering og drift af nødvendige afværgeforanstaltninger mod oversvømmelse af huse og haver, så viser skønnet over udgifterne til grønnskæring, at der – set over selv en kortere årrække – vil kunne bekostes en del afværgeforanstaltninger for de beløb, det koster at skære grøde.

4.5 Natur- og miljømæssige konsekvenser af grønnskæring i regulativmæssig strømrendebredde (7 meter)

Der er ikke i udkastet til vandplanen fastsat krav til grødens tilstand, hvorfor vurderingen af grønnskæringens miljømæssige konsekvenser primært af et spørgsmål om de afledte effekter af grønnskæringen på smådyrsfaunaen (DVFI) og på vandløbets fysiske tilstand.

Selvom grønnskæring grundlæggende har negativ indflydelse på vandløbsvegetationen og derigennem på vandløbenes tilstand, er det på baggrund af erfaringen fra andre store vandløb vurderingen, at én årlig grønnskæring i en 7 meter bred strømrende ikke i sig selv vil have afgørende negativ indflydelse på smådyrsfaunaen og dermed på opfyldelsen af det fastsatte krav til DVFI.

Det er uvist, om 2 eller flere årlige grønnskæringer vil have afgørende negativ effekt på smådyrsfaunaen og bringe opfyldelsen af DVFI-kravet i fare. Det er dog erfaringen, at jo mere intensiv grønnskæringen er, desto mere udtalt er også de negative effekter på smådyrsfaunaen. Derimod hersker der ingen tvivl om, at jo flere grønnskæringer, desto større er de negative effekter på grødens sammensætning og struktur.

Selvom der ikke i udkastet til vandplanen er formuleret krav til grødens sammensætning og struktur, er det vurderingen, at iværksættelse af grønnskæring ikke være umiddelbart forenelig med vandplanens forslag om ophør af grønnskæring øverst og nederst på strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø, uagtet at grønnskæring rent faktisk kun har fundet sted på den nederste del af strækningen.

Der er ikke i naturplanen for Natura 2000-område nr. 49 fastsat kriterier for, hvilken grønnskæring der vil være forenelig med udpegningen af strækningen fra Silkeborg til Kongensbro som Natura 2000-vandløb. Men i og med at naturplanen nævner ophør af grønnskæring som et virkemiddel til målopfyldelse, er det vurderingen, at iværksættelse af grønnskæring ikke er umiddelbart forenelig med naturplanens mål for åens naturtilstand.

For Gudenåens vedkommende gælder endvidere det særlige, at store vandakarter danner en meget stor del af grøden. Og netop de store vandakarter er i flere undersøgelser nævnt som værende blandt de mest sårbare vandløbsplanter i henseende til grønnskæring. Iværksættelse af grønnskæring vil derfor

i Gudenåen kunne få særlig stor negativ indflydelse på vandløbsvegetationen, hvilket ikke blot taler mod flere skæringer, men også mod en enkelt skæring.

I og med at grødeskæringen i Gudenåen forventes at afskære ganske store mængder grøde (ca. 150.000 m² bundflade ved skæring i 7 meter bred strømrende), vil grødeskæringen ikke blot have indflydelse på de dele af grøden, der skæres, men også på den tilbageblevne grøde. Der er nemlig stor sandsynlighed for, at afskåren grøde vil drive ind over og blive aflejret oven på de efterladte grødebræmmer omkring strømrenden. Det indebærer en stor risiko for skader på den efterladte grøde og risiko for forringet miljø i de tilbagestående grødebræmmer.

Endelig skal det nævnes, at gentagen skæring i én strømrende indebærer risiko for at kantvegetationen i åen breder sig længere ud i profilet end hvis der ikke skæres grøde.

Strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø er i naturplanen angivet at være levested for grøn kølleguldsmed, der i kraft af status som Bilag IV-art kræver streng beskyttelse. Det er erfaringen fra Karup Å, at selv ikke flere årlige grødeskæringer er til hinder for opretholdelse af store bestande af denne art, forudsat at vandkvaliteten er god. Iværksættelse af én enkelt årlig grødeskæring i Gudenåen skønnes derfor næppe at få afgørende negativ indflydelse på bestanden af grøn kølleguldsmed, hvorimod 2 og flere årlige grødeskæringer må formodes at have større negativ effekt, dog uden at denne på det foreliggende grundlag kan kvantificeres.

Samlet set er det vurderingen, at én enkelt grødeskæring i den regulativbestemte strømrende på 7 meters bredde næppe vil have afgørende negativ indflydelse på DVFI-værdien i åen, og dermed på opfyldelsen af vandplanens krav til DVFI-værdiens størrelse. Det kan derimod ikke udelukkes, at 2 og flere skæringer vil kunne have mere udtalte negative effekter, som vil kunne bringe målopfyldelsen i fare.

Det er ligeledes vurderingen, at heller ikke i henseende til naturtilstanden vil én enkelt årlig grødeskæring have afgørende negativ indflydelse på grøden og på grøn kølleguldsmed, hvorimod 2 og flere årlige skæringer formodentlig vil have mere betydende negativ indflydelse.

Det er endelig vurderingen, at selv en enkelt grødeskæring kan få afgørende negativ indflydelse på grødens sammensætning og tilstand, særlig de store vandaksarter. Det hænger sammen med både den direkte virkning af skæringen og med en mulig indirekte virkning, dersom afskåren grøde driver ind over og lejrer sig oven i grødebræmmerne omkring strømrenden. Usikkerheden om effekterne af at iværksætte grødeskæring taler for at agere med stor forsigtighed og for at lade grødeskæring ledsage af en nøje overvågning af effekterne.

Selvom iværksættelse af én enkelt grødeskæring i en 7 meter bred strømrende således ikke forventes at bringe vandløbets tilstand i afgørende modstrid med kravene i hverken vandplanen eller naturplanen, så tilbagestår der dog et spørgsmål af mere principiel karakter:

Det har i mange år været målsætningen for søerne ved og opstrøms Silkeborg, at vandets klarhed skulle forbedres. Nu er den tilsigtede klarhed stort set opnået for så vidt angår det vand, der strømmer ud af søerne, om end sandsynligvis af en anden årsag (vandremusling) end forventet. Mens søerne stadig sendte uklart, planktonrigt vand ned gennem Gudenåen, var mængden af grøde stærkt begrænset på grund af for dårlige lysforhold. Med det i dag mere klare vand har fulgt en markant øgning af grødemængden, og der gror nu planter på en stor del af de bundflader, der på grund af for dårlige lysforhold var grødefrie frem til 2008-2009.

Gudenåens grødemæssige udvikling i de seneste par år svarer således til, hvad man kunne forvente ved opfyldelse af de hidtil gældende målsætninger for søerne ved og opstrøms Silkeborg. Iværksættelse af grødeskæring vil således være et indgreb til imødegåelse af de naturlige følger af mål opfyldelse for en vigtig tilstandsparameter i søerne, og selvom én enkelt grødeskæring næppe vil have afgørende negativ indflydelse på opfyldelsen af hverken vandplanens eller naturplanens mål, vil iværksættelse af grødeskæring være i modstrid med de foreslåede virkemidler i både vandplanen og naturplanen.

Skulle man vælge at iværksætte grødeskæring i perioden frem til vedtagelsen af de endelige vand- og naturplaner, bør man være opmærksom på, at det betyder indgreb i udvikling og en tilstand, der indtil nu har været upåvirket af den type indgreb, der almindeligvis tilskrives størst negativ indflydelse på vandløbenes biologiske indhold og økologiske tilstand, en negativ indflydelse der har gjort ophør eller reduktion af vedligeholdelsen til et af de vigtigste virkemidler i vand- og naturplanernes indsatsprogrammer for vandløb.

4.6 Natur- og miljømæssige konsekvenser af grødeskæring i større strømrendebredde

På samme måde som flere årlige skæringer har større negativ effekt på vandløbets natur- og miljøtilstand end en enkelt årlig grødeskæring, har også skæring i stor strømrendebredde større negativ effekt end skæring i mindre strømrendebredde.

Spørgsmålet er imidlertid om skæring i større strømrendebredde vil have afgørende negativ indflydelse på kvalitetsparameteren DVFI. Skæring i 10 meter bred strømrende vil næppe have afgørende betydning, og i og med at vandløbet i mange år har været meget fattigt på grøde, vil fraværet af en større mængde grøde næppe i sig selv påvirke DVFI-værdien i afgørende omfang. Til gengæld kan skæring i større bredde være forbundet med større fysisk forstyrrelse, hvilket alt andet lige vil kunne have negativ effekt på natur- og miljøtilstanden.

Skæring i 10 meter bred strømrende og især skæring i 16 henholdsvis 22 meter bred strømrende må derimod forventes at have større - og sandsynligvis afgørende - negativ indflydelse på såvel grødens artssammensætning som grødens struktur. Og i lighed med skæring i regulativmæssig strømrendebredde vil også skæring i større bredde have større negativ effekt, jo flere årlige skæringer, der gennemføres.

Selvom der ikke forslaget til Naturplanen er formuleret kriterier for gunstig bevaringstilstand for naturtypen "Vandløb med vandplanter", og selvom grødeskæring for nærværende ikke synes at være helt uforenelig med en målsætning om gunstig bevaringstilstand for denne naturtype, så er det alligevel vurderingen, at jo bredere, der skæres, og jo oftere der skæres, desto vanskeligere vil det være at opnå eller opretholde gunstig bevaringstilstand.

Det samme forventes at gøre sig gældende i forhold til det krav om god økologisk tilstand for grøden, der forventes at blive gældende for vandløbene i næste planperiode. Iværksættelse af grødeskæring i stor bredde vil samlet set kunne påvirke den nuværende tilstand i retning bort fra målopfyldelse, og særlig gentagne skæringer i stor bredde vurderes at være kritiske i forhold til målopfyldelse, særlig opfyldelse af gunstig bevaringstilstand.

MILJØMINISTERIET

By- og Landskabsstyrelsen

Silkeborg Kommune

Søvej 1-3
8600 Silkeborg

Natur
J.nr. BLS-3121-00031

4. februar 2010

Anmodning om supplerende oplysninger i sag om evt. grødeskæring i Gudenåen (kommunens j.nr. 09/39031)

Silkeborg Kommune sendte med brev af 25. juni 2009 en anmodning til By- og Landskabsstyrelsen om en udtalelse efter § 10, stk. 5, i habitatbekendtgørelsen (bekendtgørelse nr. 408), før kommunen træffer afgørelse om dispensation til grødeskæring i habitatområde 45, Gudenå og Gjærn Bakker.

Styrelsen svarede kommunen med brev af 2. juli 2009, at styrelsen ikke kan udtale sig, før en række forhold var afklaret, herunder at kommunen endeligt har taget stilling til, at der vil ske skade på udpegningsgrundlag og at kommunen alligevel ønskede at træffe afgørelse og dermed fravige beskyttelsen.

Af styrelsens svar fremgik tillige, at kommunen i givet fald skal vurdere, at der foreligger bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser og at der ikke er alternativer, samt at der er defineret evt. kompensationsforanstaltninger til at opveje den skade, der sker.

Kommunen henvendte sig på ny i sagen med brev af 9. juli 2009 med uddybende oplysninger om konsekvenserne af projektet, men forholdt sig dog ikke til ovennævnte forhold.

By- og Landskabsstyrelsen svarede efter i mellemtiden at have været i telefonisk kontakt med kommunen i brev af 11. november 2009, at der efter styrelsens opfattelse ikke synes at være grundlag for at meddele dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 3. Der er derfor ikke grundlag for at indhente en udtalelse fra styrelsen, jf. habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 5.

Kommunen fastholder imidlertid i brev af 16. november 2009, at der efter kommunens opfattelse skal meddeles dispensation.

Styrelsen har herefter på baggrund af de foreliggende oplysninger i sagen og det nyligt offentliggjorte udkast til vand- og naturplan følgende uddybende spørgsmål:

- 1) Hvordan forholder kommunen sig til behovet for dispensation til fremtidig grødeskæring i lyset af udkastet til vandplan, hvoraf bl.a. fremgår, at der lægges op til en indsats med reduceret vedligeholdelse på bl.a. strækningen opstrøms Kongens Bro?
- 2) Kan den beskrevne situation med forhøjet vandstand som følge af øget grødevækst alene tilskrives, at der i sommeren 2009 har groet grøde i strømrøden, set i lyset af konklusionerne i Orbicons rapport

fra 2008, hvor det anføres, at der trods grødefri strømrende i 2008 var forhøjet vandstand, måske pga. tættere grødevækst udenfor strømrenden? Vil grødeskæring i strømrenden som anført reelt løse situationen med forhøjet vandstand?

- 3) Hvilke alternativer har kommunen i lyset heraf overvejet i forhold til at iværksætte grødeskæring?
- 4) Hvordan vurderer kommunen, at grødeskæring i regulativmæssig bredde vil skade vandløbet? i lyset af den hidtidige vurdering af bevaringsstatus i området, jf. basisanalysen for området <http://www.vandognatur.dk/NR/rdonlvres/6E28D186-B146-4AFB-B77F-8946323BE8F8/0/49gudenaabasisH45.pdf>, og den efterfølgende udvikling heri?
- 5) Hvilke bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser mener kommunen er til stede i den pågældende sag, der kan begrunde en fravigelse, jf. habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 1?
- 6) Hvilke kompenserende foranstaltninger påtænker kommunen at iværksætte for at opveje den skade, der måtte ske? Der kan i den forbindelse henvises til udkastet til habitatvejledning, som er nævnt i styrelsens brev af 2. juli 2009.

By- og Landskabsstyrelsen skal anmode kommunen om svar på ovennævnte senest den 27. februar 2010.

Med venlig hilsen



Lars Rudfeld

Bilag 2 – Bemærkninger til spørgsmålene i By- og Landskabsstyrelsens brev til Silkeborg Kommune

De gennemførte analyser og vurderinger giver grundlag for følgende bemærkninger i forhold til spørgsmålene i By- og Landskabsstyrelsens skrivelse af 4. februar 2010 til Silkeborg Kommune.

1)

Hvordan forholder kommunen sig til behovet for dispensation til fremtidig grødeskæring i lyset af udkastet til vandplan, hvoraf bl.a. fremgår, at der lægges op til en indsats med reduceret vedligeholdelse på bl.a. strækningen opstrøms Kongens Bro?

Bemærkninger:

Analyserne af virkningen af grødeskæring på vandstanden i åen og afvandringsforholdene omkring åen har vist, at nytteværdien er meget begrænset, jf. nedenstående. Kommunen vurderer på den baggrund, at behovet for at søge dispensation er stærkt reduceret.

2)

Kan den beskrevne situation med forhøjet vandstand som følge af øget grødevækst alene tilskrives, at der i sommeren 2009 har groet grøde i strømrunden, set i lyset af konklusionerne i Orbicons rapport fra 2008, hvor det anføres, at der trods grødefri strømrunde i 2008 var forhøjet vandstand, måske pga. tættere grødevækst uden for strømrunden? Vil grødeskæring i strømrunden som anført reelt løse situationen med forhøjet vandstand?

Bemærkninger:

Det er fortsat vurderingen, ikke mindst på grundlag af screeningen af forholdene på den nedre del af strækningen Silkeborg - Tange Sø i september 2009, at de forhøjede sommervandstande i åen helt overvejende er resultat af øget grødevækst, idet der ikke har kunnet påvises nævneværdige forandringer af åens fysiske profil, hverken i form af aflejringer på bunden eller i form af indsnævring.

Beregninger af de mulige vandstandssænkninger gennem grødeskæring viser, at hverken skæring i den regulativbestemte strømrunde (7 meter bred) eller skæring i en 50 % bredere strømrunde (10 meter bred) vil kunne sænke vandspejlet til niveauet fra før den kraftige grødeudvikling fandt sted (efter 2007).

Den gennemsnitlige grødebetingede hævnings af sommervandspejlet i åen fra 2007 til 2009 har været i størrelsesordenen 75 cm ved sommermiddelvandføring. Denne værdi skal ses i forhold til, at skæring i den regulativbestemte strømrunde (7 meter bred) kan forventes sænke vandspejlet med i størrelsesordenen 20 cm ved samme vandføring, mens skæring i en 10 meter bred strømrunde forventes at kunne sænke vandspejlet med i størrelsesordenen 27 cm.

Det er på den baggrund vurderingen, at hverken skæring i 7 eller 10 meter bred strømrunde vil kunne bringe sommervandspejlet tilbage til endsigte i nærheden af niveauet fra 2007 og tidligere.

3)

Hvilke alternativer har kommunen i lyset heraf overvejet i forhold til at iværksætte grødeskæring?

Bemærkninger:

De husejere, hvis haver og bygninger i 2009 og til dels også i 2008 har været berørt af de forhøjede sommervandstande, er ikke ubekendte med høje vandstande, idet det vandstands niveau, der forekom i sommeren 2009, normalt kendes fra vinterhalvåret.

For husejerne er de forhøjede sommervandstande derfor primært et problem, fordi anvendelsen af haverne er begrænset og fordi foranstaltningerne (pumper) til imødegåelse af vand omkring og vandindtrængning i bygningerne i 2009 har skullet tages i brug ikke blot i vinterhalvåret, men også i sommerhalvåret.

For husejernes vedkommende er det vurderingen, at de allerede er gearet til at håndtere de høje vandstande, men nu må afstå fra at benytte haverne i samme omfang som tidligere.

For lodsejernes vedkommende er der tale om at visse af de ånære landbrugsarealer med de forhøjede sommervandstande ikke kan anvendes til landbrugsmæssige formål i samme omfang som tidligere.

For såvel hus- og haveejernes som for lodsejernes vedkommende vil iværksættelse af grødeskæring ikke eller kun i begrænset omfang kunne løse de opståede problemer.

4)

Hvordan vurderer kommunen at grødeskæring i regulativmæssig bredde vil skade vandløbet? i lyset af den hidtidige vurdering af bevaringsstatus i området, jf. basisanalysen for området:

<http://www.vandognatur.dk/NR/rdonlyres/6E28D186-B146-4AFB-B77F-8946323BE8F8/0/49gudenaabasisH45.pdf> og den efterfølgende udvikling heri?

Bemærkninger:

Det er vurderingen, at iværksættelse af grødeskæring grundlæggende vil have negativ indflydelse på vandløbets vegetation, idet enhver skæring af planterne erfaringsmæssigt har negative virkninger. Og i tilfældet med Gudenåen mellem Silkeborg og Tange Sø har man at gøre med en vandløbsvegetation, der indtil nu har udviklet sig upåvirket af grødeskæring, og som i kraft heraf besidder mange af de kvaliteter, som ellers tilsigtes opnået gennem ophør af grødeskæring. Særlig de store vandaksarter karakterer strækningen som noget særligt.

Uagtet grødeskæringens grundlæggende negative virkning på vandløbsvegetationen er det vurderingen, at én årlig grødeskæring i regulativmæssig strømrødbredde (7 meter) næppe vil have afgørende negativ indflydelse på vandløbets målopfyldelse, forudsat at skæringen gennemføres miljøvenligt, det vil sige skæring i én strømrødbredde, hvor det er naturligt i forhold til vandløbet og skæring i flere strømrødbredder, hvor det er naturligt.

En enkelt miljøvenlig grødeskæring vil således næppe have afgørende negativ indflydelse på grødens sammensætning og struktur, ligesom den næppe heller vil have afgørende negativ indflydelse på vandløbets fysiske tilstand eller på vandløbets smådyrsfauna. Heller ikke i forhold til Natura 2000-bindingerne vurderes en enkelt miljøvenlig grødeskæring at få afgørende negativ indflydelse, hverken på naturtypen "3260 – vandløb med vandplanter" eller på Bilag IV-arten grøn kølleguldsmed. Sidstnævnte vurdering baserer sig på den kendsgerning, at der i andre store Natura 2000-vandløb gennemføres regelmæssig grødeskæring uden afgørende konflikter med bevaringsstatus for udpegningsgrundlaget.

Mens en enkelt miljøvenlig grødeskæring ikke forventes at være i afgørende strid med målsætningerne for vandløbet, forholder det sig anderledes med 2 og flere skæringer.

Flere grødeskæringer har erfaringsmæssigt den negative virkning på vandløbene, som er begrundelsen for i vand- og naturplanerne at anvise ophør eller reduktion af grødeskæringen som et meget vigtigt virkemiddel til målopfyldelse.

I lighed med flere skæringer i forhold til en enkelt skæring har også skæring i større bredde (dvs. skæring ud over regulativbestemmelsen) en større negativ virkning på vandløbet end skæring i mindre bredde.

Iværksættelse af det, der kan betragtes som værende ikke uden, men med acceptable negative effekter i forhold til natur- og miljømålsætningerne, nemlig én årlig grødeskæring i regulativmæssig strømrødbredde, vil ifølge de gennemførte analyser have en meget begrænset nytteværdi. Der er på den baggrund kun ringe nyttemæssigt belæg for at iværksætte en enkelt grødeskæring. 2- og flere grødeskæringer vil ikke have afgørende større nytteværdi, men vil til gengæld være i større modstrid med natur- og miljømålsætningerne for vandløbet, hvorfor der heller ikke nyttemæssigt belæg for at iværksætte en mere omfattende grødeskæring til løsning af de opståede problemer.

5)

Hvilke bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser mener kommunen er til stede i den pågældende sag, der kan begrunde en fravigelse, jf. Habitatbekendtgørelsens § 10, stk. 1?

Bemærkninger:

Idet iværksættelse af grødeskæring er forbundet med begrænset nytteværdi og ikke kan forventes at løse problemerne for de af de forhøjede sommervandstande berørte hus- og lodsejere, er det vanskeligt at begrunde iværksættelse af grødeskæring med henvisning til nytteværdien.

Det er på den baggrund vurderingen, at uanset hvilke bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, der måtte blive henvist til fra hus- og lodsejerside, så er virkemidlet ikke iværksættelse af grødeskæring. Det er derfor ikke relevant at søge fravigelse fra beskyttelsen for at kunne iværksætte grødeskæring, idet de problemer, der er affødt af de forhøjede sommervandstande, nødvendigvis må løses på anden vis.

Habitatvejledningen definerer i øvrigt bydende nødvendige hensyn på følgende måde:

[Bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser: Med bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser henvises til situationer, hvor en plan eller et projekt må anses for uundværlig som led i foranstaltninger eller politikker, der beskytter grundlæggende værdier for borgeres liv, statens og samfundets grundlæggende politik eller udførelsen af aktiviteter af økonomisk eller social art, der opfylder specifikke forpligtigelser til offentlig service.

Projekter, der opfylder kravet om at være af væsentlig samfundsinteresse, vil almindeligvis være projekter af national karakter. Dermed kan hensynet til privatøkonomiske interesser normalt ikke begrunde en fravigelse.]

De gennemførte analyser sandsynliggør, at de forhøjede sommervandstande i åen for flere hus- og lodsejeres vedkommende kan være forbundet med gener, tab af anvendelsesmuligheder og økonomiske tab (i forbindelse med udgifter til afværgeforanstaltninger og i forbindelse med tab af landbrugsmæssige muligheder). Problemerne som følge af forhøjede sommervandstanden berører således kun privatøkonomiske interesser og ingen nationale interesser.

6)

Hvilke kompenserende foranstaltninger påtænker kommunen at iværksætte for at opveje den skade, der måtte ske? Der kan i den forbindelse henvises til udkastet til habitatvejledning, som er nævnt i styrelsens brev af 2. juli 2009.

Bemærkninger:

Det hersker omkring vandplanens forslag om ophør af grødeskæring som virkemiddel for dels den øvre og dels den nedre del af strækningen mellem Silkeborg og Tange Sø endnu uklarhed om, hvorledes virkningerne af ophør af grødeskæring [læs: manglende iværksættelse af grødeskæring] i forhold til afvandingsinteresserne skal håndteres, dels praktisk og dels økonomisk.

Kommunen vil på den baggrund afvente yderligere afklaring om dette forhold, inden der træffes beslutning iværksættelse af kompenserende foranstaltninger.